

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU SKIRIANT MEDICININĖS REABILITACIJOS PASLAUGAS TYRIMO

2017 m. vasario 17 d. Nr. (16)SN-240)SP-16
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba (toliau – Tarnyba) 2016 m. gruodžio 19 d. gavo skundą dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu skiriant medicininės rehabilitacijos paslaugas. Skunde nurodoma, jog pareiškėjos 8 mėnesių sūnui nustatyta įgimta abiejų ausų atrezija/mikrotija. Medikai nustatė, jog pareiškėjos sūnui tikslinga skirti 2 vienetus BAHA įsriegiamųjų kaulinių implantų (toliau – ir BAHA implantas). Pareiškėjai buvo pasiūlyta kompensuoti tik vieno BAHA implanto įsigijimo išlaidas. Toks Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – Valstybinė ligonių kasa) sprendimas grindžiamas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2012 m. vasario 29 d. įsakymu Nr. V-164 „Dėl Kochlearinio implanto, BAHA įsriegiamojo kaulinio implanto, vidurinės ausies klausos sistemos ir atsarginio šių medicinos pagalbos priemonių procesoriaus įsigijimo išlaidų kompensavimo Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis tvarkos aprašo bei šių medicinos pagalbos priemonių bazinių kainų tvirtinimo“ (toliau – tvarkos aprašas) nustatyta tvarka.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė A. Skardžiuvienė (toliau – lygių galimybių kontrolierė), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 25 str. 2 d. (įstatymo redakcija iki 2016 m. gruodžio 31 d.), 2016 m. gruodžio 22 d. raštais Nr. (16)SN-240)S-1044 ir Nr. (16)SN-240)S-1048 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministeriją ir Valstybinę ligonių kasą, prašydama pateikti paaiškinimus dėl tvarkos apraše numatytos BAHA implantų įsigijimo išlaidų kompensavimo tvarkos. Taip pat paprašyta pateikti kitą su tyrimo esme susijusią reikšmingą informaciją ir įrodymus.

2017 m. sausio 18 d. lygių galimybių kontrolierės sprendimu Nr. (16)SN-240)S-43 „Dėl skundo tyrimo termino pratęsimo“, vadovaujantis Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 22 str. (įstatymo redakcija iki 2016 m. gruodžio 31 d.), skundo tyrimo terminas pratęstas iki 2017 m. vasario 19 d.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

1. Valstybinės ligonių kasos Informacinių technologijų departamento direktorius 2017 m. sausio 2 d. rašte Nr. 4K-9398 „Dėl informacijos pateikimo“ nurodė, jog, vadovaujantis tvarkos aprašo 7 p., BAHA implantas ar vidurinės ausies klausos sistema skiriama tik vienai ausiai, o jų įsigijimo išlaidos pacientui kompensuojamos tik vieną kartą eilės tvarka pagal prašymo pateikimo dieną.

2. Sveikatos apsaugos ministras 2017 m. sausio 26 d. rašte Nr. (10.1.3.3-424)10-699 „Dėl informacijos pateikimo“ nurodė, jog tvarkos aprašo 7 p. numatyta, jog BAHA implantas skiriamas tik vienai ausiai, o jo įsigijimo išlaidos pacientui kompensuojamos tik vieną kartą eilės tvarka pagal prašymo pateikimo datą. Vadovaujantis tvarkos aprašo 10 p., BAHA implanto skyrimo būtinumą nustato VšĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikų arba Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninės Kauno klinikų gydytojų konsiliumas, kuriame turi dalyvauti trys gydytojai otorinolaringologai (toliau - gydytojų konsiliumas).

Rašte pažymima, kad esamas reguliavimas sudaro prielaidas gydytojų konsiliumui, atsižvelgiant į medicininės indikacijas, skirti pacientui reikalingą operacinį gydymą naudojant pirmojo arba antrojo tipo kochlearinį implantą, BAHA implantą ar vidurinės ausies klausos sistemą.

Atkreipiamas dėmesys, kad skirtingas kochlearinio implanto ir BAHA implanto veikimas (kochlearinis implantas - tai elektroninis klausos reabilitacijos įrenginys, chirurginiu būdu įsriegiamas į vidinę ausį ir veikiantis klausos nervą elektriniais impulsais; BAHA implantas - klausos reabilitacijos įrenginys, perduodantis virpesius per užausio srities kaulą į vidinę ausį) sąlygoja ir skirtingas šių medicinos pagalbos priemonių skyrimo indikacijas.

Ministras informuoja, kad BAHA implanto, kaip ir kitų implantų, skyrimo indikacijos nustatomos atsižvelgiant į įrodymais pagrįstos medicinos duomenis, tarptautines rekomendacijas (pvz., <https://www.nice.org.uk/gtn/dance/tal66fchapter/1-Guidance>), Lietuvos universitetų ligoninių gydytojų otorinolaringologų bei Lietuvos otorinolaringologų draugijos siūlymus. Įvertinus visus šiuos duomenis ir nustačius, kad implantavus du kochlearinius implantas pasiekiamas geresnis klausos atkūrimas nei implantavus vieną kochlearinį implantą, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2014 m. gegužės 5 d. įsakymu Nr. V-535 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2012 m. vasario 29 d. įsakymo Nr. V-164 „Dėl Kochlearinio implanto, BAHA įsriegiamą kaulinio implanto, vidurinės ausies klausos sistemos ir atsarginio šių medicinos pagalbos priemonių procesoriaus įsigijimo išlaidų kompensavimo Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis tvarkos aprašo bei šių medicinos pagalbos priemonių bazinių kainų tvirtinimo“ pakeitimo“ buvo

nustatyti antrojo kochlearinio implanto skyrimo kriterijai. Tačiau šiuo metu nepakanka duomenų (jų beveik nėra) ir mokslinių įrodymų apie tai, kad abipusės BAHA implantacijos funkciniai rezultatai būtų geresni, nei vienpusės BAHA implantacijos; taip pat nepakanka duomenų apie abipusės BAHA implantacijos geresnį poveikį vaiko raidai ir gyvenimo kokybei. Be to, Sveikatos apsaugos ministerija ir Valstybinė ligonių kasa nėra gavusios specialistų siūlymų kompensuoti pacientams antrojo BAHA implanto įsigijimo išlaidas Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis.

Rašte nurodoma, kad Sveikatos apsaugos ministerija neturi duomenų, patvirtinančių antrojo BAHA implanto įsigijimo išlaidų kompensavimo Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis pagrįstumą, todėl neturi pagrindo keisti tvarkos aprašo.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

1. Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar tvarkos aprašu nustatyta BAHA implantų įsigijimo išlaidų kompensavimo tvarka užtikrina asmenims su negalia būtinų medicininės reabilitacijos paslaugų tinkamą skyrimą, t. y., ar yra tinkamai vykdomos pareigos, numatytos Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 8 str. 1 p. bei Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija) 25 str. b) p.

Pažymėtina, jog tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija pačia bendriausia šio žodžio prasme reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors požymių. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama, kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius.

Pamatinius Lietuvos valstybės ir visuomenės gyvenimo aspektus reglamentuojančio įstatymo – Lietuvos Respublikos Konstitucijos – 29 str. nurodoma, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Asmenų lygybės principas yra konstitucinės žmogaus prigimtinės teisės būti traktuojamam vienodai garantija. Šis principas įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai. Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas pažeidžiamas, kai tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, yra kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisintinas.

Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama, kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas Nr. 17/97).

Lygių galimybių įstatymo 8 str. 1 p. nurodoma, jog gyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo: visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, bei taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas. Pažymėtina, jog tiesioginė diskriminacija yra elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikoms mažiau palankios sąlygos negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui, išskyrus įstatymų nustatytus apribojimus dėl amžiaus, kai tai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis. Atsižvelgiant į minėtą reglamentavimą, išskiriami 3 kriterijai, kuriems esant, elgesys su asmeniu, kai amžiaus pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui, jei tai pateisina: 1) įstatyminis reglamentavimas, 2) teisėtas tikslas; 3) ir to siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Pagal Konvencijos 25 str. b) p., Konvencijos Šalys, pripažįsta, kad neįgalieji turi teisę į aukščiausią įmanomą sveikatos lygį jų nediskriminuojant dėl neįgalumo. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, imasi visų atitinkamų priemonių, kad užtikrintų neįgaliųjų galimybę gauti sveikatos paslaugas, atsižvelgiant į lytį, įskaitant su sveikata susijusią reabilitaciją. Pirmiausia valstybės, šios Konvencijos Šalys, įsipareigoja, *inter alia*, teikti šias sveikatos paslaugas, kurios yra būtinos neįgaliesiems būtent dėl jų neįgalumo, įskaitant ankstyvą diagnozę ir prireikus intervenciją, ir paslaugas, skirtas kuo labiau sumažinti tolesnio asmenų, įskaitant vaikus ir vyresnio amžiaus žmones, neįgalumo tikimybę ir užkirsti tam kelią.

Pareiškėja nurodė, jog pareiškėjos 8 mėnesių sūnui nustatyta įgimta abiejų ausų atrezija/mikrotija. Medikai nustatė, jog pareiškėjos sūnui tikslinga skirti 2 vienetus BAHA implantų. 2016 m. lapkričio 9 d. Valstybinės ligonių kasos sprendimu Nr. 4K-7939 pareiškėjai buvo pasiūlyta kompensuoti tik vieno BAHA implanto įsigijimo išlaidas.

Tyrimo metu nustatyta, jog, vadovaujantis tvarkos aprašo 7 p., BAHA implantas ar vidurinės ausies klausos sistema skiriama tik vienai ausiai, o jų įsigijimo išlaidos pacientui kompensuojamos tik

vieną kartą eilės tvarka pagal prašymo pateikimo dieną. Vadovaujantis tvarkos aprašo 10 p., BAHA implanto skyrimo būtinumą nustato gydytojų konsiliumas, kuriame turi dalyvauti trys gydytojai otorinolaringologai. Skirtingas kochlearinio implanto ir BAHA implanto veikimas (kochlearinis implantas - tai elektroninis klausos reabilitacijos įrenginys, chirurginiu būdu įsriegiamas į vidinę ausį ir veikiantis klausos nervą elektriniais impulsais; BAHA implantas - klausos reabilitacijos įrenginys, perduodantis virpesius per užausio srities kaulą į vidinę ausį) sąlygoja ir skirtingas šių medicinos pagalbos priemonių skyrimo indikacijas. BAHA implanto, kaip ir kitų implantų, skyrimo indikacijos nustatomos atsižvelgiant į įrodymais pagrįstos medicinos duomenis, tarptautines rekomendacijas, Lietuvos universitetų ligoninių gydytojų otorinolaringologų bei Lietuvos otorinolaringologų draugijos siūlymus. Šiuo metu nepakanka duomenų (jų beveik nėra) ir mokslinių įrodymų apie tai, kad abipusės BAHA implantacijos funkciniai rezultatai būtų geresni, nei vienpusės BAHA implantacijos; taip pat nepakanka duomenų apie abipusės BAHA implantacijos geresnį poveikį vaiko raidai ir gyvenimo kokybei. Sveikatos apsaugos ministerija ir Valstybinė ligonių kasa nėra gavusios specialistų siūlymų kompensuoti pacientams antrojo BAHA implanto įsigijimo išlaidas Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis. Sveikatos apsaugos ministerija neturi duomenų, patvirtinančių antrojo BAHA implanto įsigijimo išlaidų kompensavimo Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis pagrįstumą, todėl neturi pagrindo keisti tvarkos aprašo.

Konstatuotina, jog tyrimo metu negauta objektyvių duomenų, leidžiančių pagrįstai teigti, jog skiriant medicinines reabilitacijos paslaugas tvarkos paraše numatytais sąlygomis ir tvarka, *inter alia* dėl BAHA implantų įsigijimo išlaidų kompensavimo sąlygų, nevykdomos pareigos, numatytos Lygių galimybių įstatymo 8 str. 1 p. bei Konvencijos 25 str. b) p. ar jos vykdomos netinkamai.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 str., 17 str. ir 29 str. 3 d. 5 p.,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Pripažinti skundą Nr. (16)SN-240 nepagrįstu, nepasitvirtinus jame nurodytam pažeidimui.
2. Su sprendimu supažindinti pareiškėją, Sveikatos apsaugos ministeriją.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė